

País Valenciano

Toen na de dood van Franco (1975) Spanje een nieuwe grondwet kreeg en de democratie werd hersteld, waren de verschillende landsdelen er als de kippen bij om hun regionale posities en belangen veilig te stellen. Dat was niets nieuws, want Spanje heeft vrijwel altijd bestaan uit een verzameling van diverse eenheden en koninkrijken die onder een streng centraal regime - zoals bijvoorbeeld ten tijde van het kalifaat van Córdoba en de dictatuur van Franco - aaneengesmeed werden tot een eenheid, maar die bij gebrek aan voldoende bestuurskracht op landelijk niveau gemakkelijk uiteenviel. Zover kwam het niet gedurende de periode van de transitie de periode waarin Spanje na de dictatuur van Franco werd omgevormd tot een democratie, maar begin jaren tachtig telde Spanje wel zestien autonome gebieden (*Autonomías*) met een eigen regering en parlement waarvan de

Generalidad de Valencia er één is. Dit autonome gebied bestaat uit de drie provincies Castellón, Valencia en Alicante. Hoofdstad is Valencia, een stad die in de elfde eeuw onder Moors gezag tot ontwikkeling kwam. Twee bergketens markeren het gebied. In het Noorden zijn dat de uitlopers van de Iberische keten en in het zuiden die van de Betische bergrug die

doorloopt tot op de Balearen. De grenzen van de *Autonomía* komen vrijwel overeen met die van het oude koninkrijk van Valencia (*Reino de Valencia*) dat ontstond toen koning Jaime I (el Conquistador), rond 1245 het gebied op de Moren veroverde en het als autonoom koninkrijk voegde bij de kroon van het christelijke Aragón. De Moren hadden ruim 500 jaar over dit gebied geregeerd en op veel strategische plaatsen burchten gebouwd om de omgeving te bewaken.

In de door de christelijke koningen op de Moren veroverde gebieden begon al gauw een proces van christianisatie en talloze islamieten bekeerden zich onder dwang tot het christendom. Zij werden aangeduid als moriscos en in het País Valenciano maakten zij destijds drieëndertig

procent uit van de totale bevolking. Deze bekeerlingen bezaten de armste gronden en leefden vaak in de periferie van de steden. Zij werden in religieus opzicht niet voor vol aangezien en gediscrimineerd. Ze waren immers bekeerlingen die dikwijls vasthielden aan islamitische gebruiken. In een economische situatie waarin er eenvoudigweg niet voldoende geproduceerd werd om in de vraag naar economische goederen te voorzien, gaf dat aanleiding tot grote sociale spanningen en voor zover dat mogelijk was emigreerden de moriscos naar het nabij gelegen en nog steeds in Moorse handen zijnde koninkrijk van Granada dat in 1495 door de katholieke koningen Isabella (Castilië en León) en Ferdinand (Aragón), waarmee de herovering (Reconquista) van Spanje op de Moren een feit was. Daarna was emigratie voor de moriscos natuurlijk veel lastiger. De moriscos werd overigens de hand boven het hoofd gehouden door hun bazen die economisch voordeel putten uit deze goedkope arbeidskrachten.

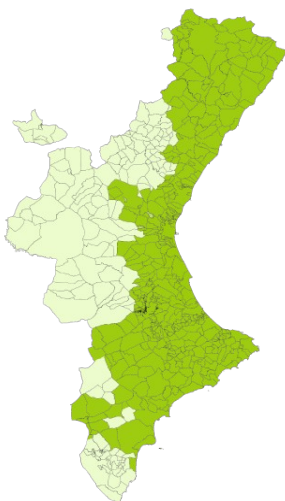
Francisco de Cisneros
1436 - 1517

Het was de biechtvader van Isabella van Castilië (de katholieke koningin), broeder Hernando de Talavera, die na de val van Granada een politiek beleid inzette dat integratie van de islamieten beoogde, gebaseerd op tolerantie en op overtuigingskracht. Een dergelijke strategie kost tijd en die werd hem niet gegund. De aartsbisschop van Toledo, Francisco Jiménez de Cisneros, trachtte met harde hand het proces van integratie te versnellen via bekering door christelijke doop onder dwang. Maar de kerk had geen antwoord op de manier waarop moslims vanuit hun geloof kunnen reageren op een dergelijke dwang. Verdediging van hun geloof tot het einde, het martelaarschap is volgens de Koran een veel te zwaar offer en in geval van dwang is het gepermitteerd het eigen geloof te verbergen of een andere overtuiging te simuleren. Deze opvatting

wordt aangeduid met de term *taqiyya*. Niettemin werd de gedwongen doop veelvuldig toegepast, wat zeer tegen de zin was van de landeigenaren, want door de doop kregen de 'bekeerde' moriscos dezelfde status als christen-arbeiders die nu eenmaal veel beter betaald moesten worden. Uiteindelijk werd na een eeuw van gedwongen bekeerlingen en een aantal opstanden in Granada (1499) in Valencia (1520) en in de Alpujarras (1578) in 1609 door Filips III besloten de moriscos het land uit te zetten, een besluit dat mede ingegeven was door de hardere opstelling van bestuurders ten gevolge van het al maar niet onder controle krijgen van de opstand in de Lage Landen. Het proces van uitwijzing duurde vier jaar en betekende met name voor het País Valenciano een geduchte economische aderlating.

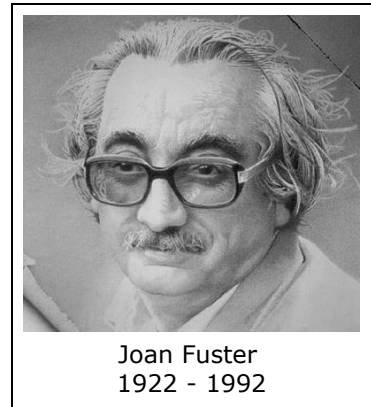
Inscheping van de moriscos te Valencia 1609

Voordat Jaime I het País Valenciano veroverde, werd in het gebied vooral het Arabisch als voertaal gehanteerd, terwijl in de noordelijke regio's, grenzend aan Aragón, ook het Spaans (Castilliaans) werd gesproken. Ten gevolge van het verdwijnen van de moriscos en de herbevolking van het gebied door bewoners uit Catalonië, deed het Catalaans zijn intrede, dat wil zeggen, een vorm van het Catalaans die het Valencians (Valenciano) wordt genoemd. Vandaag de dag wordt vooral in de kuststreken Valencians gesproken en landinwaarts Castilliaans.

In de País Valenciano heeft zich net als in andere Autonomías een ware taalstrijd voltrokken, met als inzet niet alleen de vraag of het Valencians als aparte taal zou moeten worden beschouwd of als dialect van het Catalaans, maar vooral ook als strijd om erkenning van de eigen identiteit van de bevolking in deze streek.

Vanaf de vijftiende eeuw verschenen er woordenlijsten van het Valenciaans en woordenboeken Spaans-Valenciaans waarbij het doel was om in linguïstisch opzicht het Valenciaans een heldere plaats te geven. Resultaten van studies wezen uit dat het Valenciaans zoveel overeenkomsten vertoont met het Catalaans dat in feite gesproken kan worden van één taal. Niettemin werden ook theorieën naar voren gebracht waarin gesteld werd dat het Valenciaans wortels heeft in de inheemse taal van de Moren die het gebied ooit bewoonden. Een belangrijke rol in de latere strijd werd gespeeld door Joan Fuster, een Valenciaanse auteur die in 1962 een essay publiceerde, waarin hij aan de hand van een marxistisch georiënteerde historische en taalkundige analyse probeerde aan te tonen dat Valencianen en Catalanen één entiteit vormen en ondanks het bestaan van verschillende dialecten, één taal spreken. Hij poogde daarmee het nationalistisch verzet van de Catalanen tegen het franquistische centralisme te verstevigen. Deze beweging wordt aangeduid als het *Pancatalanismo*. Na de dood van Franco ontstond in de País Valenciano een separatistische beweging, het *Blaverismo*, waarvan de naam is afgeleid van de door deze beweging gewenste regionale vlag met de blauwe - in het Valenciaans blava - strook. Zij keerde zich tegen het Pancatalanismo en pleitte niet alleen voor een eigen autonomie van de Valencianen, maar wilde ook het Valenciano erkend zien worden als een aparte taal. De ideeën van deze beweging werden geadopteerd door de nieuw aangetreden partij van de eerste post-franquistische premier Adolfo Suárez, de UCD (Unión de Centro Democrático), een partij van christen-democratische snit. Deze partij verzette zich daarmee tegen de socialisten die de eerste verkiezingen in de regio hadden gewonnen en wisten tijdens de onderhandelingen over het Statuut van het autonome gebied Valencia te bewerkstelligen dat het Valenciano erkend werd als een zelfstandige taal zonder verwijzing naar haar linguïstische verwantschap met het Catalaans. Ook de Blaveriaanse vlag werd als de officiële aanvaard. Het Blaverismo werd in die tijd geïnfiltreerd door franquistisch-gezinde elementen die naar alle waarschijnlijkheid verantwoordelijk waren voor de bomaanslag op Fuster in 1981. Een vergelijking met de activiteiten van de ETA in het Baskenland dringt zich op, zij het dat de ETA oorspronkelijk een linkse signatuur had. Maar duidelijk is dat achter een taalstrijd vaak een vergaand nationalisme schuil kan gaan.

Willem Peeters, woensdag 18 november 2009